

Sygn. akt I UK 364/18

POSTANOWIENIE

Dnia 15 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania K.P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 15 października 2019 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 28 czerwca 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 28 czerwca 2018 r., sygn. akt III AUa (...), oddalił apelację ubezpieczonego K.P. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 23 lutego 2018 r., sygn. akt XI U (...), oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 26 września 2017 r. odmawiającej prawa do emerytury w obniżonym wieku z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Ubezpieczony zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. Zarzucono naruszenie prawa materialnego to jest:

(1) art. 184 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 32 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) w związku z § 2 ust. 1 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w

szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) w związku z poz. 24 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do wymienionego rozporządzenia przez błędną ich wykładnię przez: (-) błędne przyjęcie, że praca wykonywana przez ubezpieczonego w spornych okresach nie była pracą polegającą na kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji, dozorcze inżynieriynotechnicznym, podczas gdy obowiązki ubezpieczonego polegały na ciągłym przebywaniu w warunkach warsztatowych oraz kontroli i nadzorze w zależności od pełnionej funkcji; (-) bezpodstawne przyjęcie, że wykonywane przez ubezpieczonego obowiązki zostały odniesione jedynie do stanowisk pracy pracowników kontrolowanych i nadzorowanych, a nie rodzajowo wykonywanych przez nich prac, podczas gdy stanowiska pracy osób kontrolowanych i nadzorowanych przez ubezpieczonego same w sobie wskazywały na rodzaj wykonywanych prac w szczególnych warunkach; (-) bezpodstawne przyjęcie, że prace wykonywane przez ubezpieczonego w spornych okresach nie były wykonywane na oddziałach, na których jako podstawowe były wykonywane prace w szczególnych warunkach; (-) błędne przyjęcie, że przesłanka wykonywania pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy nie jest spełniona, gdy osoba sprawująca nadzór i kontrolę nie przebywa stale na stanowiskach, gdzie jest wykonywana praca w warunkach szczególnych, a w zakresie jej obowiązków przewidziane jest sporządzanie dokumentacji i wykonywanie innych czynności, zaś objęcie nadzorem lub kontrolą także innych niż wymienione w wykazie prac i pracowników wyłącza zakwalifikowania samego nadzoru lub kontroli jako pracy w szczególnych warunkach, jeżeli te inne (podlegające dozorowi lub kontroli) prace nie są na danym oddziale lub wydziale podstawowe;

(2) art. 2, art. 32 ust. 1 i 2, oraz art. 8 w związku z art. 85 ust. 1 i 2 Konstytucji RP przez dokonanie wykładni przepisów bez uwzględnienia zakazu jakiegokolwiek pokrzywdzenia obywatela z powodu wykonywania publicznego obowiązku obrony ojczyzny,

(3) art. 108 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1541 - ze stanu po nowelizacji z 1 stycznia 1975 r. obowiązującej do 5 lipca 1979 r.) oraz

art. 120 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (ze stanu po nowelizacji z dnia 6 lipca 1979 r.) przez ich błędną wykładnię,

(4) § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczenia pracowników do I kategorii zatrudnienia (Dz.U. Nr 39, poz. 176 ze zm.) przez jego błędną wykładnię bez powiązania z przepisami obowiązującego od 1 stycznia 1980 r. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia obowiązującego (Dz.U. Nr 13, poz. 86 ze zm.) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze,

(5) § 1 ust. 3 w związku z § 1 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do I kategorii zatrudnienia przez ich niezastosowanie,

(6) § 1 oraz wykazu do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (obowiązującego od 1 stycznia 1980 r.) przez ich niezastosowanie,

(7) § 19 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przez jego niezastosowanie, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego uznania, że cały okres służby wojskowej ubezpieczonego od 27 kwietnia 1978 r. do 3 kwietnia 1980 r. nie podlega zaliczeniu do stażu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na potrzebę wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości, to jest przepisów pozwalających na zakwalifikowanie okresu służby wojskowej do stażu pracy w szczególnych warunkach. Zdaniem skarżącego, zachodzi konieczność prokonstytucyjnej wykładni przepisów bez uwzględnienia zakazu jakiegokolwiek pokrzywdzenia obywatela z powodu wykonywania publicznego obowiązku obrony ojczyzny, co przejawia się w zbędności badania kategorii zatrudnienia, o której mowa w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do I kategorii zatrudnienia w sytuacji, gdy zarówno przed

podjęciem służby wojskowej, jak i po jej zakończeniu ubezpieczony świadczył prace w szczególnych warunkach zgodnie z wykazami prac z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zgodnie z przepisami tego rozporządzenia, przy ustalaniu okresów pracy w szczególnych warunkach uwzględnia się również okresy takiej pracy (służby), wykonywanej przed dniem wejścia w życie rozporządzenia.

Ponadto, skarżący wskazał na oczywistą zasadność skargi w zakresie dotyczącym możliwości zaliczenia do pracy w szczególnych warunkach prac wykonywanych przez ubezpieczonego na stanowiskach technologa, mistrza, kierownika oddziału TMM, kierownika sektora zarządzania transportem i opakowaniem CTZ, mistrza magazynu i ekspedycji materiałów zbędnych CCE, mistrza zarządzania surowcami wtórnymi CCE. Argumentował, że wykładnia przepisu działu XIV poz. 24 wykazu A nie powinna już budzić żadnych wątpliwości. Według skarżącego dla uznania zatrudnienia w szczególnych warunkach zgodnie z wykazem A dział XIV pkt. 24 wystarcza, że kontrolujący czy nadzorujący pracują w określonym miejscu i tam wykonują swoją pracę, czyli na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. W ocenie skarżącego ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a zwłaszcza zeznań świadków i ubezpieczonego, bez cienia wątpliwości wynikało, że ubezpieczony sprawował nadzór i kontrolę nad pracownikami świadczącymi prace w warunkach szczególnych na wydziałach, na których jako podstawowe wykonywane były prace wymienione w wykazie, dzieląc z pracownikami wspólne środowisko pracy szkodliwe dla zdrowia, zaś czynności administracyjne czy biurowe były ściśle związane ze sprawowaną kontrolą i stanowiły jej integralną część.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁴ § 1, 2 k.p.c., skarga kasacyjna powinna zawierać oznaczenie zaskarżonego orzeczenia, przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie, wniosek o uchylenie lub zmianę orzeczenia oraz wniosek o przyjęcie

skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienie. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinno natomiast nawiązywać do przynajmniej jednej z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2015 r., II PK 39/15, LEX nr 2021948).

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżący wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej uzasadnia istnieniem potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej.

Oceniając w pierwszej kolejności twierdzenie skarżącego o istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, odwołanie się do tej przesłanki przedsądu wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się jeszcze wykładni bądź jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012 r., II PK 274/11, LEX nr 1215146). Co istotne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości powinna występować „w sprawie” – potrzeba wykładni przepisów prawa powstaje zatem w związku z istniejących w sprawie stanem faktycznym i prawnym, a dokonanie wykładni ma służyć właściwemu rozstrzygnięciu sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2014 r., I PK 246/13, LEX nr 1646083).

Uwzględniając podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku, którą Sąd Najwyższy jest związany, dokonując oceny zasadności wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wykładnia przepisów „pozwalających na zakwalifikowanie okresu służby wojskowej do stażu pracy w szczególnych warunkach” będzie miała wpływ na rozstrzygnięcie tylko wtedy, gdy potwierdzi się

oczywista zasadność skargi. Sporne bowiem są okresy zatrudnienia ubezpieczonego w Przedsiębiorstwie Fiat od 1 grudnia 1981 r. do 30 listopada 1984 r. oraz od 30 września 1993 r. do 31 grudnia 1998 r. (ich miałyby dotyczyć oczywista zasadność skargi) oraz okres od 27 kwietnia 1978 r. do 3 kwietnia 1980 r., w którym ubezpieczony odbywał zasadniczą służbę wojskową, Podkreślić przy tym należy, że po doliczeniu do okresów zatrudnienia uznanych przez organ rentowy okresu służby wojskowej, łączny okres pracy w warunkach szczególnych wyniósłby jedynie 12 lat, 6 miesięcy i 25 dni, zatem konieczne byłoby jego uzupełnienie do wymaganych 15 lat o wskazane wyżej inne, nieuwzględnione przez organ rentowy okresy. Inaczej rzecz ujmując, w niniejszej sprawie dodanie do okresu pracy w warunkach szczególnych okresu odbywania służby wojskowej nie zmienia sytuacji skarżącego; dalej nie ma wymaganego okresu 15 lat.

W związku z powyższym przesądzające znaczenie ma ocena, czy skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona ze względu na naruszenie przez Sąd drugiej instancji art. 184 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 32 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 2 ust. 1 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w związku z poz. 24 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do wymienionego rozporządzenia.

W ramach uwag ogólnych, oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej na pierwszy rzut oka sprzeczności wyroku z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, LEX nr 1511117). Powołując się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, należy zatem wykazać, że popełnione przy ferowaniu zaskarżonego wyroku uchybienia w zakresie stosowania prawa miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom, były więc dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika. Skarżący powinien ponadto zawrzeć we wniosku wyodrębniony wywód prawny wskazujący w czym wyraża się „oczywistość” naruszenia prawa.

Skarżący twierdzi, że pracę na stanowiskach technologa, mistrza, kierownika oddziału TMM, kierownika sektora zarządzania transportem i opakowaniem CTZ, mistrza magazynu i ekspedycji materiałów zbędnych CCE, mistrza zarządzania surowcami wtórnymi CCE należało zakwalifikować pod poz. 24 działu XIV wykazu A. W tym kontekście należy odnieść się do wiążącej (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) Sąd Najwyższy podstawy faktycznej wyroku Sądu drugiej instancji. Wynika z niej, że w okresie zatrudnienia na stanowisku technologa ubezpieczony dysponował wyodrębnionym pomieszczeniem w hali produkcyjnej, w którym za biurkiem opracowywał technologię wykonania zleceń remontowych. Przygotowywał więc dokumentację wdrażaną następnie na oddziałach produkcyjnych zakładu pracy. Nawet jeżeli następnie nadzorował pracę ślusarzy, spawaczy, tokarzy, frezerów i szlifierzy, którzy realizowali opracowaną przez niego technologię, to czynności te miały jedynie charakter następczy i pomocniczy i nie były przez niego wykonywane w pełnym wymiarze czasu pracy. Zgodnie z nazwą zajmowanego stanowiska, jako technolog przede wszystkim opracowywał bowiem technologię. Z kolei, będąc zatrudniony na stanowisku kierownika sektora zarządzania transportem i opakowaniami CTZ od 30 września 1993 r. do 22 września 1996 r., na stanowisku mistrza magazynu i ekspedycji materiałów zbędnych CCE od 23 września 1996 r. do 31 maja 1997 r. i na stanowisku mistrza zarządzania surowcami wtórnymi CCE od 1 czerwca 1997 r. do 31 grudnia 1998 r., ubezpieczony zajmował się między innymi nadzorowaniem podległych mu pracowników zatrudnionych przy transporcie, przyjmowaniu, magazynowaniu i selekcji części oraz materiałów w obrębie całego zakładu pracy. Praca nie odbywała się w oddziałach, w których jako podstawowe wykonywane były prace wymienione w wykazie, bowiem realizowana była na terenie całego zakładu pracy, w znacznej mierze na zewnątrz, a z zakresów obowiązków ubezpieczonego wynika, że znaczną jego część obejmowały zadania administracyjno-biurowe polegające na opracowywaniu dokumentacji spedycyjnej i ewidencyjnej, zamawianiu i przekazywaniu środków transportu zewnętrznego, prowadzeniu ewidencji i rozliczeń dotyczących ruchu i stanów opakowań w zakładzie oraz ich złomowania. Zatem na wskazanych stanowiskach znaczną część zadań ubezpieczonego stanowiły czynności, które nie miały żadnego związku z kontrolą czy nadzorem nad procesem produkcji. Sąd Najwyższy

wielokrotnie wykluczał brak możliwości doliczania do okresu pracy w warunkach szczególnych okresów, w których w ramach dobowej miary czasu pracy wykonywane były inne prace, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika (por. między innymi wyroki: z dnia 22 lutego 2007 r., I UK 258/06, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 81; z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 328; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 13 listopada 2008 r., II UK 88/08, LEX nr 1001292; z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022). Od tej reguły istnieją jednak odstępstwa. Jedno z nich dotyczy sytuacji, gdy inne równocześnie wykonywane prace stanowią integralną część (immanentną cechę) większej całości dającej się zakwalifikować pod określoną pozycję załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022 oraz z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08, LEX nr 550990 i tam powołane wcześniejsze orzecznictwo; z dnia 12 kwietnia 2012 r., II UK 233/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 86). Tak jest przykładowo w przypadku prac wymienionych w pkt 24 działu XIV, wykazu A rozporządzenia (Kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie). Jeżeli natomiast czynności administracyjno-biurowe nie mają związku z wykonywaniem bezpośredniego dozoru nad procesem produkcji (wynikają z dodatkowego zakresu obowiązków), nie jest możliwe zaliczenie takiego okresu zatrudnienia do pracy w szczególnych warunkach (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2007 r., I UK 376/06, OSNP 2008 nr 13-14, poz. 203, oraz z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08, LEX nr 550990). Odróżnić zatem należy czynności administracyjno-biurowe ściśle związane ze sprawowanym dozorem inżynieryjno-technicznym, stanowiące jego immanentną cechę (gdy nie ma żadnej potrzeby ustalania, ile czasu pracownik poświęcał na bezpośredni nadzór nad pracownikami, a ile na inne czynności, które również były związane z tym dozorem) od czynności, które nie pozostają w żadnym związku z tym dozorem i stanowią dodatkowe obowiązki i które zmniejszają wymiar czasu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych poniżej 8 godzin na dobę.

W konsekwencji, skoro ubezpieczony w omawianych okresach w znacznej części dobowej miary czasu pracy wykonywał czynności niezwiązane integralnie ze sprawowaniem dozoru inżynieryjno–technicznego (opracowywanie technologii wykonania zleceń remontowych, zadania administracyjno-biurowe polegające na: opracowywaniu dokumentacji spedycyjnej i ewidencyjnej, zamawianiu i przekazywaniu środków transportu zewnętrznego, prowadzeniu ewidencji i rozliczeń dotyczących ruchu i stanów opakowań w zakładzie oraz ich złomowania), to brak podstaw, aby okresy te zaliczyć do okresów pracy w warunkach szkodliwych. Uwzględniając powyższe, skarżący nie wykazał naruszenia przepisów prawa materialnego i to w stopniu kwalifikowanym, co uzasadniałoby przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

as